## 243151 ـ فروش کالا در حالی که هنوز در کشتی یا هواپیماست، و در صورت آسیب دیدن کالا چه کسی ضامن خسارت آن است؟

### سوال

شخصی یک کشتی برنج خریده و پیش از آنکه کالا به دست او برسد و آن را تحویل بگیرد به شخصی دیگر فروخته اما مدتی نگذشته که کشتی برنج غرق شده است. آیا این فروش صحیح است و چه کسی ضمانت از بین رفتن کالا را بر عهده می‌گیرد؟ کالایی که از طریق هوا یا دریا از خارج آمده چطور؟ آیا خارج شدن آن از نزد مالکش و وجود اوراق [خرید و فروش] نزد خریدار و فروشنده به معنای قبض و دریافت جنس نیست یا شرط است که جنس را در اختیار داشته باشد؟ در این حالت چه کسی ضامن کالاهایی که تلف شده است؟ فروش آنچه در کشتی‌هاست در حالی که در معرض حوادث و تلفات است چیست؟

### پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

عقد بیع (قرارداد فروش) ملکیت جنس را از فروشنده به مشتری منتقل می‌کند، اما ضمانت آن از فروشنده به خریدار منتقل نمی‌شود مگر با قبض (دریافت) جنس توسط مشتری.

و در صورتی که خود خریدار یا وکیلش جنس را دریافت کرد و آن را از انبارهای فروشنده خارج کرد آن وقت اجازه دارد آن را بفروشد حتی اگر بر روی کشتی یا در هواپیما باشد، زیرا با قبض (دریافت) و نقل، در ضمان او وارد می‌شود برای همین جایز است که آن را بفروشد و از آن سود ببرد، و این کارها (یعنی فروش جنس) پیش از آنکه جنس وارد ضمان او نشده جایز نیست، زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ «از سود آنچه ضمان نشده نهی کردند» و فرمودند: «خراج در برابر ضمان است».

و اگر اتفاق بر این بوده که مسئولیت فروشنده به مجرد تحویل کالا به شرکت حمل و نقلِ موردِ رضایت مشتری یا شرکتی که فروشنده به او معرفی کرده پایان می‌یابد، به مجرد خارج شدن کالاها و انتقال آن از انبارهای فروشنده به دفتر حمل و نقل دریایی یا هوایی و تحویل مدارک فروش، همین نوعی قبض (تحویل) کالا و بلکه افزون بر آن به شمار می‌آید و به این ترتیب، کالا در ضمان مشتری قرار می‌گیرد و اگر در دریا یا هوا دچار حادثه شود ضمان آن (خسارتش) با مشتری است زیرا او آن

را تحویل گرفته و خودش یا به واسطهٔ وکیلش در اختیار گرفته و به بندر برده است.

ثانیا:

فروش کالا در کشتی یا هواپیما فروشی درست است که به واسطهٔ آن انتقال ملکیت صورت می‌گیرد.

بنابراین اگر تاجر کالای خود را پیش از آنکه به دستش برسد بر روی کشتی بفروشد و این کالا چنانکه در فقرهٔ سابق توضیح دادم در ضمان او وارد شده باشد، فروشش صحیح است و مشتری جدید اگر پس از رسیدن کالا در آن عیبی دید یا آن را مخالف با آنچه در قرارداد آمده یافت اختیار [فسخ معامله را] دارد.

و اگر تخمین زده شد که کالا پیش از رسیدن تلف شده این در ضمان مشتری جدید نیست زیرا کالا تا وقتی توسط مشتری قبض نشده باشد در ضمان فروشنده است.

حاصل آنکه:

اگر مشتری / وارد کننده، کالا (برنج) را خودش تحویل گرفته و خودش مسئولیت حمل و نقلش را بر عهده گرفته یا کسی را وکیل کرده که کالا را از فروشنده / صادر کننده تحویل بگیرد، حتی اگر وکیل همان شرکت حمل و نقل باشد و کالا پیش از رسیدن به جایی که مشتری می‌خواهد تلف شود، این جا کالا در ضمان مشتری خواهد بود (یعنی خسارت را خودش متحمل می‌شود) زیرا آن را عملا قبض کرده و در آن تصرف نموده است.

اما اگر فروشنده / صادر کننده خودش یا وکیلش حمل و نقل را بر عهده گرفته یا فروش بر روی کشتی صورت گرفته و کالا پیش از رسیدن تلف شود، اینجا ضمان (خسارت) بر عهدهٔ فروشنده است.

پاسخ شمارهٔ (217314 ) را ببینید.

والله اعلم.